

Magdalena Kroupová: Lexikálne turkizmy v poľštine a slovenčine

Školský posudok diplomovej práce

Vo svojej diplomovej práci sa Magdalena Kroupová v konfrontačnom slovensko-poľskom pohľade venuje téme spadajúcej do širšej problematiky obohacovania slovnej zásoby prevzatiami z cudzích jazykov. Hoci turkické jazyky pri bežných úvahách o prevzatej lexike zrejme neprídu na um v prvom slede, k výsledkom vypracovanej diplomovej práce patrí aj zistenie o nie zanedbateľnom kvantitatívnom zastúpení turkizmov prevzatých v rozličných obdobiach do slovenčiny a poľštiny. Ide o problematiku, ktorej v sledovaných jazykoch nebola dosiaľ venovaná sústavnejšia pozornosť – ponúknutý obraz predstavuje obohatenie poznania špecifickej prevzatej lexiky v slovenčine aj v poľštine a súčasne vzhľadom na systematický porovnávací pohľad aj príspevok k slovensko-poľskému konfrontačnému výskumu slovnej zásoby.

Spracovanie témy podáva autorka v šiestich kapitolách s úvodom, záverom a priloženým registrom slov, ktorý v odkazoch na patričné stránky slúži jednak na orientáciu v texte, jednak predstavuje istú prehľadnú podobu slovníka turkizmov v slovenčine a poľštine vo vzájomnom porovnaní (podáva obraz o tom, ktoré zo slov boli prevzaté do oboch jazykov, ktoré len do jedného, pričom zachytením existencie derivátov ukazuje aj mieru zdomácnenia jednotlivých slov). Na základe porovnania vychádzajúceho predovšetkým z existujúceho spracovania turkizmov v slovenských a poľských lexikografických dielach (s doplnujúcim materiálom z lexikologických štúdií a v prípade dosiaľ nezachytených slov z národných korpusov, internetových a iných textov) ukazuje sa vyššie zastúpenie turkizmov v poľštine (430 lexikálnych jednotiek) oproti slovenčine (350 lexikálnych jednotiek). Materiálová báza práce podrobne spracovaná v 7. kapitole vo vyčlenených tematických okruhoch (pomenovania osôb, zbraní, administratívnych celkov, textílií a i.), je v syntetizujúcom pohľade predstavená v kapitolách o začleňovaní turkizmov do slovnej zásoby slovenčiny a poľštiny a o paradigmatických vzťahoch turkizmov v preberajúcich jazykoch.

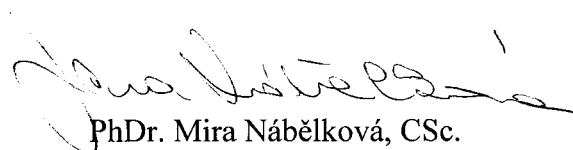
Práca ma prehľadnú logickú stavbu. Po úvode a prehľade doterajších výskumov načrtáva autorka východiská svojho prístupu. Z hľadiska nazerania na prevzatú lexiku ako časť slovnej zásoby pochádzajúcej z rozličných jazykových zdrojov je dôležité už samo vymedzenie súhrnného pojmu turkizmus, ktorý sa v doterajších prácach venovaných danej problematike nevyskytuje (zahŕňa prevzatia z turkických jazykov, okrem dominantnej osmanskej a súčasnej turečtiny napr. aj z kalmyčtiny, kirgizštiny, turkménčiny, tatárčiny,

uzbečtiny, a i.), a jeho vymedzenie vo vzťahu k turcizmu. Pokiaľ ide o rozsah zahrnutej turkickej lexiky, dôležitá je autorkina špecifikácia – nezahrňa len priame prevzatia z turkických jazykov, ale aj lexémy sprostredkované inými jazykmi (maďarčinou, ukrajinčinou, francúzštinou a i.), pričom osobitnú časť súboru turkizmov predstavujú slová pôvodom z iných jazykov (arabčiny, perzštiny), ktoré boli turkickými (a následne prípadne ďalšími) jazykmi sprostredkované. V samostatnej 5. kapitole podáva autorka chronológiu (v súhre s historickými, spoločenskými javmi) preberania turkizmov do sledovaných jazykov.

Za veľmi prínosnú a z hľadiska témy dôležitú považujem kapitolu o paradigmatických vzťahoch turkizmov v slovenčine aj poľštine, kde pri analýze synonymických a homonymických vzťahov ukazuje podoby ich začlenenia do domácej slovnej zásoby (špeciálne zaujímavé je napr. zachytenie homonymických vzťahov pri slovách SL, PL *paša/pasza* tur. „administratívna a vojenská hodnosť“ – *paša/pasza* dom. „pastva“; *čajka/czajka* tur. „lodžka“ – *čajka/czajka* dom. „vták“; SL *bán* tur. „hodnosť v administratíve“ – *bán* dom. „rúbaň“; PL *kosz* tur. „vojenský tábor Kozákov a Tatárov“ – *kosz* dom. „prútená nádoba“ a pod.). Mieru zdomácnenia ukazuje jednak na rozvíjaní „domácej“ polysémie jednotlivých lexém, no nemenej dôležité je aj zachytenie domácich derivátov a začlenenie turkizmov do frazeologických jednotiek, pričom poukazuje na zhody aj rozdiely v preberajúcom slovenskom a poľskom jazykovom prostredí.

Vo svojej diplomovej práci Magdaléna Kroupová preukázala schopnosť zvoliť si zaujímavú nespracovanú tému, orientáciu v relevantnej odbornej literatúre, adekvátnu voľbu materiálových zdrojov a (napriek istým nedôslednostiam) schopnosť primerane s nimi pracovať, rovnako ako schopnosť akcentovať dôležité stránky sledovanej problematiky. V poslednom rade vysoko cením, že rozsiahlu prácu napísala v jazyku svojho študijného odboru, v slovenčine. Celkovo ide, nezávisle od kvalifikačných požiadaviek, o prínosnú porovnávaciu analýzu menej známej prevzatej lexiky obohacujúcu poznanie slovnej zásoby slovenčiny a poľštiny. Diplomovú prácu odporúčam na obhajobu.

Praha 4. 9. 2010

PhDr. Mira Nábělková, CSc.

školička